

Біалосток: Wydawnictwo Logopedyczne, 1999. S. 232–254.

6. Brzezińska A. Gotowość do czytania i pisania i jej rozwój w wieku przedszkolnym, W: A. Brzezińska (red.), Czytanie i pisanie-nowy język dziecka / Brzezińska A. Warszawa: WSiP, 1987. 207 p.

7. Dmochowska M. Zanim dziecko zacznie pisać / Dmochowska M. Warszawa, 1976. 263 p.

8. Jakubowicz A. Czytanie w początkowych latach edukacji / Jakubowicz A., Lenartowska K., Plenkiwicz M. – Bydgoszcz, Wydawnictwo «Arcanus», 1999. S. 12–14.

REFERENCES

1. Adamek, I. (2001). *Teoriya i praktyka pidhotovky ditey do shkoly v umovakh rozvytku pol's'koho doshkilliya (druha polovyna XIX viku – 1918 r.)* [The Theory and Practise of School Preparation of Children in the Conditions of the Development of the Polish Preschool (second half of 19 c. 1918)]. Kyiv.

2. Valoshek, D. (1999). *Formirovaniye gotovnosti detey k shkol'nomu obucheniyu v Respublike Pol'sha*. [The children's readiness formation for school education in the Republic of Poland]. Moskva.

3. *Pro vnesennya zmin do zakonodavchyykh aktiv z pytan' zahal'noyi seredn'oyi ta doshkil'noyi osvity shchodo orhanizatsiyi navchal'no-vykhovnoho protsesu: Zakon Ukrainy vid 6 lyp. 2010 r.* (2010). [On Amendments to the Legislative Acts on General Secondary and Pre-school Education Regarding Organization of the Educational Process: Law of Ukraine of July 6, 2010].

4. Arciszewska, E. (2002). *Chytannya doshkil'nyat. Mif chy standart*. [Reading preschoolers. What is the norm?]. Warszawa.

5. Balejko, A. (1999). *Yak podolaty trudnoshchi v movlenni, chytanni ta pys'*. [How to overcome difficulties in speaking, reading and writing]. Białystok.

6. Brzezińska, A. (1987). *Hotovnist' do chytannya ta pys'ma ta yoho rozvytok u doshkil'nomu vitsi*. [Readiness to read and write and its development in preschool age]. Warszawa.

7. Dmochowska, M. (1976). *Do toho, yak dytynna pochne pysaty*. [Before the child starts writing]. Warszawa.

8. Jakubowicz, A., Lenartowska, K. & Plenkiwicz, M. (1999). *Chytannya v pershi roky navchannya*. [Reading in the early years of education]. Bydgoszcz.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

МИКИТЕЙЧУК Христина Іванівна – асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Наукові інтереси: підготовка до школи, передшкільна освіта в Польщі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

МУКУТЕУЧУК Khrystyna Ivanivna – Assistant Professor of Pedagogy and Psychology of Preschool Education Department Yuriy Fedkovych National University.

Circle of scientific interests: school preparation, pre-school education.

Стаття надійшла до редакції 18.01.2020 р.

УДК: 378:37.011.3 - 051:78.087.68:781.

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-188-193-197

ТКАЧЕНКО Марина Юрївна – старший викладач кафедри диригентсько-хорової підготовки Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4829-7219>
e-mail: pednauk@gmail.com

РАДЮШІНА Світлана Олександрівна – старший викладач кафедри диригентсько-хорової підготовки Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-7299-3769>
e-mail: tkachenko.marina52@i.ua

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ В ПРОЦЕСІ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Значні трансформації, що відбуваються в економіці, суспільних відносинах, культурі та інших сферах життєдіяльності людства обумовлюють кардинальні зміни в суспільній свідомості, формують нові світоглядні позиції. Відповідно означеним обставинам

здійснюється реформування системи освітньої підготовки фахівців. Стратегічні й тактичні напрямки реформування освіти розробляються з урахуванням векторів впливу глобалізації, що відбивається на змісті, методах і формах навчання, передбачає впровадження нових наукових підходів та вносить корективи в розуміння

призначення самого вчителя. Пошук гнучких шляхів удосконалення системи освіти доступний лише творчій особистості, тому в процесі фахової підготовки актуалізується завдання розвитку творчого потенціалу студентів вузів.

Орієнтуючись на сучасні вимоги, підготовка фахівців мистецько-педагогічного профілю повинна здійснюватися з урахуванням нових функцій педагогічної діяльності. Творчий потенціал студентів необхідно розвивати, як у напрямку художньо-виконавської діяльності, так і менеджменту. Вчитель повинен бути готовий до конкурентної боротьби, вміти демонструвати свої професійні вміння та переваги, активно використовувати особистий творчий потенціал у вирішенні навчальних та виховних завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури показав, що у вчених відсутня єдність у поглядах на сутність поняття «творчий потенціал особистості», що пояснюється використанням різних підходів до його визначення і стосується не тільки самого поняття, а й процесу та механізмів розвитку творчого потенціалу майбутніх педагогів.

А. В. Лукановська розглядає потенціал як величину, що характеризує потенційну енергію суб'єкта творчості. Творчий потенціал у філософському плані розглядається як синтетична якість індивіда, що характеризує міру її можливостей ставити і вирішувати нові завдання у сфері діяльності, яка має суспільне значення. Його можна представити у вигляді сукупності перетворювально предметних (навички, вміння, здібності), пізнавальних (інтелектуальні здібності), аксіологічних (ціннісні орієнтації), комунікативних (морально психологічні якості), художніх (естетичні здібності) можливостей.

Важливим аспектом є зв'язок поняття «творчий потенціал» з такими поняттями, як «творчість», «творча особистість», «креативність особистості». Проблеми творчості знайшли своє відображення в роботах Г. Айзенка, В. Андрєєва, Л. Віготського, М. Гончаренка, Н. Лейтес, В. Моляко, Ж. Піаже, Я. Пономарьова, В. Рибалка, С. Рубінштейна, В. Шадрикова та ін. Згідно загально прийнятому спільнотою дослідників визначенню, творчість – це найвища форма активності і самостійності людини. У філософії творчість визначають, з одного боку, як форму людської діяльності, у процесі якої створюють якісно нові

матеріальні та духовні цінності, а з другого – як здатність людини з матеріалу, який надає дійсність, створити нову реальність, що задовольняє різноманітні суспільні потреби.

Дослідженню «творчої особистості» присвячені роботи Д. Богоявленської, В. Загвязинського, Н. Кузьміної, Д. Клейн, В. Колвейт, А. Маслоу, Г. Нойнер, К. Роджерс та ін.

Проблема творчої особистості є для нас особливо значимою, оскільки в нашому дослідженні мова йде про особистість майбутнього фахівця мистецько-педагогічного профілю, яка виступає носієм творчого начала. Характеристику творчої особистості вчені визначають, ставлячи на чільне місце різноманітні якості. Д. Богоявленська визначає творчу особистість через її інтелектуальну ініціативність, при цьому, вона розрізняє поняття інтелекту й творчих здібностей, які вважає похідними від особистісної активності [3]. В. Загвязинський розглядає творчу особистість через її ставлення до навчально-пізнавальних завдань; Н. Кузьміна – через зв'язок творчої особистості із самовдосконаленням професійної діяльності; Д. Клейн, В. Колвейт, Г. Нойнер визначають творчу особистість через творчі процеси мислення та діяльності; А. Маслоу, К. Роджерс – через її здатність до самореалізації тощо.

Творча особистість – це креативна особистість, яка внаслідок впливу зовнішніх факторів набула необхідних для актуалізації своїх творчих можливостей додаткових якостей, що сприяють досягненню творчих результатів в одному чи декількох видах творчої діяльності. У визначенні креативності ми дотримуємось думки Н. В. Кондратьєвої, яка розглядає креативність як якісну зміну психіки індивіда, що впливає на весь досвід його життєдіяльності, який характеризується прийняттям нетипових рішень, інтересом до дослідницької діяльності, саморозвитку, і дозволяє створювати принципово нові ідеї, продукти. Процес розвитку творчих здібностей веде до виникнення креативності, стійкої властивості особистості з високою мотивацією до творчої діяльності [6].

Основним ресурсом творчості є творчий потенціал. Н. Ю. Посталюк розглядає творчий потенціал як інтегративний прояв різноманітних якостей особистості та вважає, що творчу особистість характеризує не тільки високий творчий потенціал, а й ступінь її активності в його реалізації.

У сучасних психолого-педагогічних

дослідженнях розуміння терміну «творчий потенціал особистості» є досить багатоаспектним і розглядається науковцями з різних позицій, а саме, як: ресурс творчих можливостей людини, здатність конкретної людини до здійснення творчих дій, творчої діяльності (В. О. Моляко); соціально-психологічна установка на нетрадиційне розв'язання протиріч об'єктивної реальності (Є. В. Колеснікова); синтетичну (інтегруючу) якість, що характеризує можливості особистості, яка здійснює діяльність творчого характеру (І. О. Мартишок та В. Ф. Овчинников); сукупність реальних можливостей, вмінь і навичок, які тою чи іншою мірою визначають рівень їх розвитку (Г. Л. Піхтовщиков та Л. І. Московичева); характерну властивість індивіда, що визначає його можливості в творчому самоздійсненні та самореалізації (М. В. Котюсова); спеціальну якість, що відображує ступінь відповідності діяльнісних якостей індивіда соціальній нормі (певним соціальним ролям), що вимагається від суб'єкта творчості (С. Р. Евінзон).

Зважаючи на різноманіття наукових підходів до розуміння творчого потенціалу особистості, Ємчик О. Г. виділила найбільш суттєві категорійні характеристики цього феномена:

– ресурс творчих можливостей людини, здатність конкретної людини до здійснення творчих дій, творчої діяльності загалом (В. Моляко);

– здатність особистості підходити до конкретної справи нестандартно, шукати і знаходити найбільш оптимальні шляхи, ефективні методи вирішення проблем, що виникли (П. Кравчук);

– сукупність пов'язаних у систему природних і набутих якостей, що проявляються через здібності, вміння, психічні процеси, способи мислення та діяльності (С. Хмельковська);

– аспект інтелекту, який характеризується новизною в мисленні і вирішенні завдань (Д. Джері і Дж. Джері) [5, с. 45].

Метою статті є висвітлення чинників, що актуалізують творчий потенціал у диригентсько-хоровій діяльності та лежать в основі його розвитку у фахівців мистецько-педагогічного профілю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток особистості відбувається в діяльності, яка керується системою мотивів. На думку психологів, мотиви творчості можна звести до трьох основних груп: а) допитливість, суто пізнавальні і

дослідницькі мотиви, що відповідають предметному змісту діяльності; б) мотиви особистісної зацікавленості, самовираження, успіху; в) вищі соціальні піднесення, намагання принести користь суспільству [4, с. 15].

Підготовка майбутніх фахівців мистецько-педагогічного профілю в класі диригентсько-хорової підготовки відбувається з урахуванням багатовекторності майбутньої професійної діяльності. Робота з класом, який водночас перетворюється на хоровий колектив вимагає від вчителя наявності музичних здібностей різної спрямованості (загально музичних, вокальних, гри на музичному інструменті, диригентських, виконавських), різноманітних музично-теоретичних, педагогічних, психологічних знань, умінь та навичок організаційної роботи. Для їх отримання і розвитку під час навчання у вузі студент повинен витратити багато зусиль, а для цього він повинен мати усвідомлену мотивацію «для чого це йому потрібно». Студенту необхідно мати мотиви, які здатні забезпечити активність його особистості.

Л. В. Міхеєва, аналізуючи різні підходи до класифікації мотивів учіння та враховуючи полімотивованість навчальної діяльності студентів, розглядає мотивацію учіння як ієрархічну систему внутрішніх і зовнішніх мотивів. До внутрішніх мотивів належать спонукання, в основі яких лежить задоволення від процесу та безпосередніх результатів навчальної діяльності, а до зовнішніх – мотиви учіння, що безпосередньо не стосуються змісту, процесу та результатів навчальної діяльності, а породжуються всією системою відносин між індивідом та навколишнім середовищем. Зовнішні мотиви можуть бути позитивними (мотиви успіху, досягнення) і негативними (мотиви уникнення, захисту).

Найбільш рушійними мотивами вдосконалення своєї підготовки вчені-психологи (М. Каган, А. Сохор) вважають бажання творчого самовираження, отримання емоційного задоволення і естетичної насолоди від своєї діяльності, яка в вокально-хоровій роботі виявляється у спілкуванні з вокально-хоровими творами, хоровим колективом, публікою в процесі сценічного виступу, у прагненні до збагачення когнітивної сфери, можливості проявити творчу ініціативу. Зазначені мотиви відносяться до внутрішніх мотивів. Їх значимість збільшується пропорційно досягненню успіхів у хормейстерській діяльності.

Крім внутрішніх мотивів існує ряд зовнішніх. Сьогодні перед молодими фахівцями не тільки відкриваються великі можливості в задоволенні власних амбіцій, а й існує жорстка конкуренція, яка спонукає до наполегливості, самодисципліни, працездатності в досягненні успіху, який в хормейстерській діяльності належним чином залежить від спрямованості особистості студента. Б. Теплов під поняттям «спрямованість особистості» розуміє цілісність мотивів, їх ієрархічність, підпорядкування один одному і вибіркову готовність до реалізації саме тих мотивів, на основі яких будується поведінка людини. Поєднання внутрішніх і зовнішніх мотивів, а також певні успіхи формують у студентів потребу в подальшому вдосконаленню власної професійної підготовки.

Підвищення мотиваційного рівня майбутніх фахівців мистецько-педагогічного профілю потребує максимуму уваги та педагогічного керівництва, що, на нашу думку, передбачає здійснення систематичного моніторингу ієрархії мотивів навчання студентів, виявлення мотивів яким студенти надають перевагу. Враховуючи ринкові відносини, які знайшли свій відбиток в освітній сфері і вимагають від фахівців конкурентоспроможності, у студентів виникають потреби отримання практико-орієнтованих знань, що вимагає перегляду методологічних підходів, створення новітніх науково обґрунтованих технологій.

Потенційна здатність до творчості є невід'ємною характеристикою кожної людини, однак здатністю до реалізації цієї можливості наділені лише індивіди, що досягли високого рівня особистісного розвитку. На думку Л. Г. Арчажникової, вчитель музики повинен володіти яскраво вираженою творчою особистісною позицією, так як в якості специфіки діяльності педагога-музиканта вчені виділяють її художньо-творчий характер, відзначаючи, що сам процес педагогічної діяльності пов'язаний з творчим пошуком [1].

Вокально-хорова робота займає значний сегмент у різноманітності видів діяльності вчителя на уроці музичного мистецтва. Стрімкі зміни у розвитку хорового мистецтва вимагають від фахівця мистецького профілю швидкого особистісного їх осмислення з метою усвідомлення інновацій, які розширюють межі вокально-хорового виконавства і стають стимулом до креативного пошуку засобів вокально-художньої виразності. Педагог, який має виражену

особистісну творчу позицію, повинен володіти наступними якостями та вміннями:

- стійкий інтерес до інновацій в хоровому мистецтві;
- усвідомлення характеру інновацій та способів їх виконавсько-творчої реалізації засобами хорового мистецтва;
- здатність відмовитись від штамів, стереотипів;
- уміння продуктивно, нестандартно організувати вокально-хорову роботу;
- володіння технологіями, формами і методами інноваційного навчання;
- диригентською харизматичністю;
- здатність до розвитку особистого творчого потенціалу, рефлексивної діяльності, усвідомлення значущості, актуальності власних креативно-інноваційних пошуків і відкриттів.

Особистісна творча позиція фахівця музично-педагогічного профілю, на нашу думку, виявляється не в одноразовій творчій дії завдяки якій досягнуто високого виконавського або педагогічного результату, а в множині таких результатів. Лише стабільність проявів художньо-творчої діяльності свідчить про наявність яскраво вираженої особистісної творчої позиції.

Індивідуальні творчі досягнення визначаються, насамперед, рівнем загального інтелекту, який тісно пов'язаний з творчим мисленням. Творче мислення – це оригінальність і незвичність висловлюваних ідей, прагнення до інтелектуальної новизни у вирішенні завдання (проблеми), здатність бачити предмет (можливості його використання) під новим кутом зору і продукувати ідеї в невизначеній ситуації (тобто за відсутності передумов для формування нових ідей) [2].

Високий інтелект є необхідною умовою творчих досягнень, але велика роль відводиться мотивації та компетентності. Професійна компетентність фахівця музично-педагогічного профілю є складним інтелектуальним і особистісним утворенням, яке впливає на розвиток умінь і навичок музично-педагогічної діяльності, проходить певні стадії розвитку та удосконалення в процесі професійної підготовки у вищих мистецьких навчальних закладах. Її ефективність значною мірою залежить від теоретичної, практичної та психологічної підготовленості, особистісних, професійних та індивідуально-психічних якостей, розуміння мети і специфічних особливостей такої діяльності.

Висновки та перспективи подальших

розвідок напрямку. Розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців мистецько-педагогічного профілю в сучасних умовах стає одним з важливих завдань професійної освіти. Узагальнюючи теоретичний матеріал щодо актуалізації та розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки, основними чинниками ми визначили: наявність у студентів системи внутрішніх і зовнішніх мотивів, творчої активності, яскраво вираженої особистісної творчої позиції, високого рівня інтелектуальних можливостей, творчого мислення та професійної компетентності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Арчажникова Л. Г. Профессия учитель музыки / Л. Г. Арчажникова. М.: Просвещение, 1984. 112 с.
2. Ашаренкова Н. Г. Творче мислення: його особливості і засоби розвитку (на прикладі підвищення кваліфікації спеціалістів). – [Електронний ресурс] / Н. Г. Ашаренкова, Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Київ. 2019. С. 39–41.
3. Богоявленская Д. Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества / Д. Б. Богоявленская. Ростов: Кн. Изд-во, 1983. С. 23–25.
4. Бонь І. Формування творчої особистості у процесі навчання / І. Бонь // Проблеми підготовки сучасного вчителя № 10 (Ч. 3), 2014, С. 15–18.
5. Ємчик О. Г. Розвиток творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / О. Г. Ємчик. Рівне, 2018. 45 с.

REFERENCES

1. Archazhnikova, L. G. (1984). *Professiya uchitel muzyki*. [Music teacher profession]. Moskva.
2. Asharenkova, N. H. (2019). *Tvorche myslennia: yoho osoblyvosti i zasoby rozvytku (na prykladi pidvyshchennia kvalifikatsii spetsialistiv)*.

[Creative thinking: its peculiarities and means of development (on the example of advanced training of specialists)]. Kyiv.

3. Bogoyavlenskaya, D. B. (1983). *Intelektualnaya aktivnost kak problema tvorchestva*. [Intellectual activity as a problem of creativity]. Rostov.
4. Bon, I. (2014). *Formuvannia tvorchoi osobystosti u protsesi navchannia*. [Creating a creative personality in the learning process].
5. Iemchyk, O. H. (2018). *Rozvytok tvorchoho potentsialu mahistriv doshkilnoi osvity u protsesi profesiinoi pidhotovky*. [Development of creative potential of masters of preschool education in the process of vocational training]. Rivne.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ТКАЧЕНКО Марина Юріївна – старший викладач кафедри диригентсько-хорової підготовки Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського.

Наукові інтереси: інноваційно-орієнтована підготовка майбутніх фахівців мистецько-педагогічного профілю.

РАДЮШИНА Світлана Олександрівна – старший викладач кафедри диригентсько-хорової підготовки Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського.

Наукові інтереси: інноваційно-орієнтована підготовка майбутніх фахівців мистецько-педагогічного профілю.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TKACHENKO Marina Yurievna – Senior Lecturer of the Department of conducting-choral training of South-Ukrainian National Pedagogical University named after. K. D. Ushinsky.

Circle of scientific interests: innovative-oriented training of future specialists of art-pedagogical profile.

RADYUSHINA Svitlana Oleksandrivna – Senior Lecturer of the Department of conducting-choral training of South-Ukrainian National Pedagogical University named after. K. D. Ushinsky.

Circle of scientific interests: innovative-oriented training of future specialists of artistic direction.

Стаття надійшла до редакції 16.01.2020 р.

УДК 378.011.3-051:377

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-188-197-202

ЧОРНУСЬ Сергій Миколайович – аспірант кафедри основ виробництва та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
 ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6553-5872>
 e-mail: chornus-s@ukr.net

ОБҐРУНТУВАННЯ СТРУКТУРИ ПРОЄКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗПТО

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Проєктно-технологічна культура має інтегральний характер і розглядається вченими як ключова

компетентність, що відображає здатність до здійснення реальної практичної діяльності та визначає кваліфікаційну характеристику в момент включення особистості в процес